

Identifying the factors of misunderstanding among high school students in Arabic lessons based on the lived experiences of Arabic teachers in Qom province

Fatemeh Alipoor ^١, Azam Mahmoodi ^٢

^١assistant professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, P.O. Tehran, Iran (Corresponding author). alipoor@cfu.ac.ir

^٢assistant professor, Department of Arabic language and Literature, Farhangian University, Tehran, iran. a.mahmoodi@cfu.ac.ir

Abstract

Misunderstandings are the result of students' attempts to grasp a concept; these misunderstandings are very strong, persistent, and have a robust structure that is not easily corrected, posing challenges even for the best teachers. The aim of the present study is to describe the experiences of Arabic teachers in the field of recognizing Arabic misunderstandings among high school students and the factors that cause them. The research method is qualitative with a phenomenological approach. The study population of the study included teachers of high school girls and boys from different cultural, social, and economic classes in Qom province, and the samples were selected purposively until theoretical saturation was reached. The data collection method was semi-structured in-depth interviews. The content analysis method was used to analyze the information obtained from this study. Based on the research findings, ١٤٩ basic themes, ٤١ organizing themes, and ٣ overarching themes of Arabic misunderstandings, factors that cause misunderstandings, and solutions to resolve misunderstandings were formed. The findings in the misunderstandings section included ٣١ translation components, verbs and their types, types of subject and object roles, predicate and predicate, prepositions and prepositional letters and their meanings, adjectives and predicates/adjectives and adverbs, pronouns, imperfective verbs, verb-like letters, and present tense. Also, ٥ components in the dimension of factors of misunderstanding and ٥ components in the dimension of solutions, including

content, teacher, student, parents and environment, were identified. The findings of the article indicate that students' misunderstandings in Arabic can overshadow learning and to deal with it, strategic and timely planning is necessary in each of the mentioned cases.

Keywords: Arabic misunderstanding, high school students, lived experiences, Arabic teachers

تحديد العوامل المسببة لسوء الفهم بين طلبة المرحلة الثانوية في دروس اللغة العربية استناداً إلى التجارب الحياتية لمدرسي اللغة العربية في محافظة قم

فاطمه علي پور^١، اعظم محمودي^٢

^١أستاذ مساعد، قسم العلوم التربوية، جامعة فرهنجيان، إيران (المؤلف المسئول) alipoor@cfu.ac.ir

^٢أستاذ مساعد، قسم اللغة العربية وآدابها، جامعة فرهنجيان، طهران، إيران. a.mahmoodi@cfu.ac.ir

المخلص

سوء الفهم ناتج عن محاولة الطلاب فهم مفهوم متين وراسخ له بنية قوية لا تُعدّل بسهولة، ويشكل تحدياً حتى لأفضل المعلمين. يهدف البحث الحالي إلى وصف تجارب معلمي اللغة العربية في مجال فهم سوء فهم اللغة العربية لدى طلاب المرحلة الثانوية والعوامل المسببة له. طريقة البحث نوعية ذات نهج ظاهري. شمل مجتمع الدراسة في البحث معلمي المدارس الثانوية للبنات والبنين من مختلف الطبقات الثقافية والاجتماعية والاقتصادية من محافظة قم، وتم اختيار العينات بطريقة قصدية حتى الوصول إلى الشيع النظري. وكانت طريقة جمع البيانات عبارة عن مقابلة متعمقة شبه منظمة. تم استخدام أسلوب التحليل الموضوعي لتحليل البيانات التي تم الحصول عليها من هذا البحث. وبناءً على نتائج البحث، تم تشكيل ١٤٩ موضوعاً أساسياً و ٤١ موضوعاً تنظيمياً و ٣ محاور شاملة لسوء الفهم العربي وأسباب سوء الفهم وحلول لحل سوء الفهم. تشمل النتائج في قسم سوء الفهم ٣١ مكوناً للترجمة، الأفعال وأنواعها، الجمع والمفرد، الجمل/المبادرات والأخبار الحالية والاسمية، الأفعال النكرة، المصادر وحروف النصب، أنواع أدوار الفاعل والمفعول به، المبتدأ والخبر، الأفعال والأفعال/حروف الجر ومعانيها. صفة و الموصوفة/ مضاف و مضاف اليه/ الضمائر، أفعال الناقصة، حروف المُشَبَّهَةِ بِالْفِعْلِ، الحال. كما تم تحديد ٥ مكونات في بعد عوامل سوء الفهم و ٥ مكونات في طريقة العمل تشمل المحتوى والمعلم والطالب وأولياء الأمور والبيئة. تشير نتائج المقال إلى أن سوء الفهم لدى الطلاب في اللغة العربية يمكن أن يطغى على التعلم وأن التخطيط الإستراتيجي وفي الوقت المناسب ضروري في كل حالة من الحالات المذكورة للتعامل معها.

الكلمات المفتاحية: سوء فهم اللغة العربية، طلاب المدارس الثانوية، التجارب الحياتية، معلمي اللغة العربية

تاريخ الاستلام: ١٤٠٣-١٢-١٨ تاريخ المراجعة: ١٤٠٤-٠١-٣١ تاريخ القبول: ١٤٠٤-٠٥-٢٥ تاريخ النشر على الإنترنت: ١٤٠٥-٠١-١٥
المقال مستند الي: علي پور، فاطمه ؛ محمودي، اعظم (١٤٠٥) تحديد العوامل المسببة لسوء الفهم بين طلبة المرحلة الثانوية في دروس اللغة العربية استناداً إلى التجارب الحياتية لمدرسي اللغة العربية في محافظة قم، بحوث في تعليم اللغة العربية وآدابها، ٨(١)، ص ٢٦١-٢٩١.
الناشر: جامعة فرهنجيان <http://https://amozesharabi.cfu.ac.ir> © المؤلفون

شناسایی عوامل بروز بدفهمی دانش‌آموزان متوسطه دوم در درس عربی مبتنی بر تجارب زیسته دبیران عربی
استان قم

فاطمه علی‌پور^{ID ۱}، اعظم محمودی^{ID ۲}

استادیار، گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) alipoor@cfu.ac.ir
استادیار، گروه آموزش زبان و ادبیات عرب، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. a.mahmoodi@cfu.ac.ir

چکیده

بدفهمی‌ها، نتیجه تلاش دانش‌آموزان برای درک یک مفهوم است که بسیار قوی و ماندگار هستند و ساختار محکمی دارند که به‌سادگی اصلاح نمی‌شوند و حتی برای بهترین معلمان، مشکل‌ساز خواهند بود. هدف پژوهش حاضر، واکاوی تجارب دبیران عربی در زمینه شناخت بدفهمی‌های عربی دانش‌آموزان متوسطه دوم و عوامل بروز آن است. روش پژوهش، کیفی با رویکرد پدیدارشناسی است. جامعه مطالعاتی تحقیق، شامل دبیران مدارس متوسطه دوم دخترانه و پسرانه استان قم بود و نمونه‌ها به‌صورت هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند. روش گردآوری داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته عمیق بود. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از این پژوهش، از روش تحلیل مضمون استفاده شد. براساس یافته‌های پژوهش، ۱۴۹ مضمون پایه، ۴۱ مضمون سازمان‌دهنده و ۳ مضمون فراگیر بدفهمی‌های عربی، عوامل بروز بدفهمی و راهکارهای رفع بدفهمی شکل گرفت. یافته‌ها در بخش بدفهمی‌ها شامل ۳۱ مؤلفه ترجمه، فعل و انواع آن، انواع نقش فاعل و مفعول، مبتدا و خبر، جار و مجرور/حروف جر و معنی آن، صفت و موصوف/مضاف و مضاف‌الیه، ضمائر، افعال ناقصه، حروف مشبّهه بالفعل، حال بوده است. همچنین ۵ مؤلفه در بعد عوامل بروز بدفهمی و ۵ مؤلفه در بعد راه‌کارها، شامل محتوا، معلم، دانش‌آموز، والدین و محیط، شناسایی شد. یافته‌های مقاله، بیانگر آن است که بدفهمی‌های دانش‌آموزان در عربی می‌تواند یادگیری را تحت‌الشعاع قرار دهد و برای مواجهه با آن برنامه‌ریزی راهبردی و به‌موقع در هر یک از موارد ذکر شده ضرورت دارد.

واژگان کلیدی: بدفهمی عربی، دانش‌آموزان متوسطه دوم، تجارب زیسته، دبیران عربی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳-۱۲-۱۸ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴-۰۳-۳۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴-۰۵-۲۵ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۵-۰۱-۱۵
استناد به این مقاله: علی پور، فاطمه؛ محمودی، اعظم (۱۴۰۵) شناسایی عوامل بروز بدفهمی دانش‌آموزان متوسطه دوم در درس عربی مبتنی بر تجارب زیسته دبیران عربی استان قم، پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، ۸(۱)، ص ۲۶۱-۲۹۱.
ناشر: دانشگاه فرهنگیان [http:// https://amozesharabi.cfu.ac.ir](http://https://amozesharabi.cfu.ac.ir) نوع مقاله: پژوهشی © نویسندگان

١. مقدمه

یکی از حوزه‌های تربیت و یادگیری در سند برنامه درسی ملی، حوزه قرآن و عربی است. یادگیری زبان عربی به‌عنوان زبان قرآن سبب می‌شود که فرد بتواند به‌طور مستقیم با کتاب الهی ارتباط برقرار کند، آن را بفهمد و از رهنمودهای آن بهره‌بردارد. هم‌چنین آموزش این زبان سبب می‌شود که مترجمان بتوانند از معارف اهل‌بیت علیهم‌السلام و فرهنگ غنی اسلام استفاده کنند. از سوی دیگر زبان و ادبیات فارسی با زبان عربی درآمیخته است و آشنایی با زبان عربی در یادگیری زبان فارسی تأثیر خواهد داشت (برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱).

تا قبل از انقلاب اسلامی، زبان عربی به‌صورت محدود در نظام آموزش و پرورش آموزش داده می‌شد، اما بعد از انقلاب و بر اساس اصل شانزدهم قانون اساسی، تدریس این زبان بعد از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه مقاطع و همه رشته‌ها الزامی شد، زیرا زبان عربی زبان قرآن و معارف اهل‌بیت علیهم‌السلام است (ترکشوند، ۱۴۰۰: ۷). آشنایی با زبان عربی و مهارت‌های چهارگانه زبانی یعنی خواندن، گوش کردن، نوشتن و سخن گفتن در این حوزه به‌میزانی است که دانش‌آموز را در درک معنای آیات قرآن کریم، کلام معصومین علیهم‌السلام و متون دینی و فرهنگ اسلامی کمک کند و در تقویت زبان فارسی او مؤثر باشد (برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱).

باوجود تحولاتی که طی سال‌های اخیر در آموزش زبان عربی در ایران به وجود آمده است، آموزش این زبان هم‌چنان با مشکلات بسیاری مواجه است؛ ازجمله می‌توان به بدفهمی‌های بخش آموزش مهارت‌های زبانی عربی اشاره کرد.

تعاریف مختلفی از بدفهمی ارائه شده است: (Soygür, ۲۰۰۸) بیان می‌کند: بدفهمی به معنای تصور غلط یا ایده اشتباه، به معنی بدفهمیدن، درست نفهمیدن و به‌اشتباه تصور کردن است. بدفهمی از درک نادرست چیزی نتیجه‌گیری می‌شود. بدفهمی زمانی رخ می‌دهد که در حالت خاص ایده‌هایی در ذهن دانش‌آموز ایجاد می‌شود و دانش‌آموز این ایده‌ها را به‌طور نادرست تعمیم می‌دهد. تصورات نادرست به‌طور کلی به‌عنوان ایده‌ها یا اعتقاداتی که از توضیحات علمی پذیرفته شده منحرف می‌شوند، تصور می‌شوند (Vosniadou, ۲۰۱۹). (Prachayapong, ۲۰۱۴) بدفهمی دانش‌آموزان را در پنج گروه طبقه‌بندی کرد: بدفهمی‌های متعارف، بدفهمی‌های مبتنی بر مضمون، بدفهمی در طبیعت علم، بدفهمی‌های غیرعلمی، بدفهمی‌های لغوی یا زبان مادری.

(Yensy, ۲۰۱۸) بیان می‌کند که به تحلیل عمیق باورهای غلط نیاز است تا بتوان انواع تصورات غلط و عوامل ایجادکننده را زودتر شناسایی کرد و بتوانیم راه‌حلی برای مشکلات پیدا کنیم. همین‌طور سازنده‌گرایان خطاها و بدفهمی‌ها را یکی از عوامل

حیاتی در یادگیری و یاددهی می‌دانند، چراکه آن‌ها بر این باورند که بدفهمی‌ها، ساختار مفهومی دانش‌آموزان را شکل می‌دهند که با مفهوم جدید در ارتباط است و تأثیر مستقیم بر یادگیری مفاهیم جدید دارد.

مفاهیم مواد آموزشی به یکدیگر مرتبط هستند به طوری که اگر دانش‌آموزان یک مفهوم را به درستی درک کنند، می‌توانند مفاهیم دیگر را درک کنند. باین حال، اشتباهات در درک یک مفهوم بر درک مفهوم دیگر تأثیر می‌گذارد (Mukhlisa, ۲۰۲۱). طبق نظر (Nisa et al, ۲۰۲۲)، در فرآیند یادگیری بعدی، مفاهیم اشتباه می‌تواند در درک دانش‌آموز از مفهوم، اختلال ایجاد کند. خطاهای دانش‌آموز را نمی‌توان حذف کرد اما می‌توان آن را کاهش داد.

آگاهی از مفاهیم درک شده و بدفهمی‌های دانش‌آموزان، از عناصر اساسی دانش پداگوژیکی محتوا است. وقتی معلم با ایده‌ها و مفاهیمی که برای دانش‌آموزان پیچیده هستند و دلایل این پیچیدگی آشنا باشد، آموزش خود را در سطحی متناسب با سطح رشد دانش‌آموزان ارائه می‌کند و از این طریق دانش‌آموزان را برای ساختن مفاهیم به شکلی صحیح به چالش می‌کشد. این امر موجب می‌شود تا احتمال شکل‌گیری بدفهمی‌ها، در دانش‌آموزان کاهش یابد (Small, ۲۰۰۹).

درواقع هرچا آموزش و یادگیری باشد، امکان فراگیری اشتباه و نارسایی برخی مفاهیم وجود دارد؛ بنابراین، بدفهمی‌هایی اتفاق می‌افتد. یکی از وظایف مهم معلمان، شناسایی بدفهمی‌های دانش‌آموزان و همچنین شناسایی علل بروز آن‌ها و ارائه راهکارهای مؤثر برای اصلاح آن‌هاست (بخشعلی‌زاده، بروجردیان، ۱۳۹۶: ۱۰۲).

پژوهشی‌هایی در رابطه با بدفهمی آموزش عربی در دانش‌آموزان، انجام شده است: محمدزاده سلطان احمدی و سلیمان‌نژاد باری (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان «عوامل مؤثر بر بدفهمی‌های آموزش زبان عربی در مدارس ایران» در دومین همایش ملی دانش موضوعی- تربیتی در آموزش زبان عربی قم، نشان دادند که بدفهمی‌های آموزش زبان عربی عمدتاً ریشه در هفت حوزه اهداف، محتوا، راهبردهای یادگیری یاددهی، رسانه و مواد آموزشی، زمان آموزش، معلم و مربی و ارزشیابی دارد. راهکار اساسی، تلاش برای جلوگیری از تکرار اشتباهات گذشته و جایگزینی روش‌های علمی، عملی و معقول است. رضانی (۱۴۰۱) در پژوهش «بررسی باورهای غلط و جایگزینی روش‌های مطلوب در آموزش عربی» در هفتمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در مدیریت، روانشناسی و آموزش و پرورش تهران نشان داد: مشکلات یادگیری عربی ریشه در بسیاری از اشتباهات از جمله هدف، معلم و محتوا دارد و باید به دنبال روش‌های جایگزین و معقول بود. یعقوبی و عبدی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «چالش‌های آموزش زبان عربی در مدارس ایران» چاپ شده در مجله پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، دوره ۴، شماره ۶، به مؤلفه‌های کمبود نیروی متخصص، کمبود زمان، تأکید بر قواعد و عدم هماهنگی ارزشیابی با محتوای کتاب دست یافتند؛ بنابراین پژوهش

در رابطه با بدفهمی آموزش عربی بسیار اندک، آن هم به صورت کلی انجام شده است؛ اما پژوهشی در رابطه با شناسایی بدفهمی - های دانش‌آموزان در درس عربی دوره متوسطه از دیدگاه معلمان صورت گرفته است. از آن جا که آموزش عربی در کشور ایران در متوسطه دوم پایان می‌یابد؛ بدفهمی‌ها در صورت عدم اصلاح، پس از این دوره معمولاً باقی‌مانده و مجالی برای اصلاح ندارند؛ بنابراین هدف اصلی پژوهش حاضر، شناسایی بدفهمی‌های رایج دانش‌آموزان متوسطه دوم در درس عربی و عوامل بروز آن است؛ بنابراین، سؤال‌های پژوهش بدین شرح‌اند: بدفهمی‌های رایج دانش‌آموزان در درس عربی متوسطه دوم از دیدگاه دبیران عربی کدام‌اند؟ عوامل بروز این بدفهمی‌ها براساس تجارب دبیران چه هستند؟ چه راهکارهایی برای رفع بدفهمی‌های عربی وجود دارد؟

۲. روش تحقیق

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی از نوع پدیدارشناسی برای کسب فهم عمیقی از بدفهمی‌ها از طریق بررسی تجارب واقعی دبیران عربی انجام شده است. جامعه پژوهش را دبیران عربی متوسطه دوم استان قم تشکیل دادند. نمونه شامل ۱۲ نفر از دبیران عربی متوسطه دوم بود که بین ۱۵ تا ۲۵ سال سابقه تدریس داشتند و با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در انتخاب مشارکت‌کنندگان، هدف پژوهشگر انتخاب افرادی بود که با توجه به هدف پژوهش دارای اطلاعات خوب و کاملی در زمینه بدفهمی بوده‌اند. نمونه‌گیری با انتخاب اولین فرد شروع و تا رسیدن به اشباع نظری، ادامه یافت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته عمیق بود. مدت زمان مصاحبه‌ها حدود ۴۵ تا ۶۰ دقیقه بود. کلیه مصاحبه‌ها با رضایت شرکت‌کنندگان ضبط شد و سپس به‌طور کامل روی کاغذ پیاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده گردید که روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این مهم در طول فرآیند مصاحبه به‌وسیله فرایند کدگذاری مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر به دست آمد.

در این پژوهش برای تعیین اعتبار یافته‌ها، مصاحبه‌ها به شرکت‌کنندگان در پژوهش برای بازبینی ارائه شد و از نظر صحت و کامل بودن مورد تأیید آن‌ها قرار گرفت. برای تأییدپذیری یافته‌ها، از نظرات اساتید آشنا با حوزه پژوهش استفاده شد. در نهایت برای قابلیت اعتماد، مصاحبه‌ها تا مرحله اشباع داده‌ها ادامه یافت. قابلیت انتقال یافته‌ها نیز از طریق سعی و تلاش محقق برای توصیف مبسوط حاصل گردید. همچنین در هر مرحله اقدامات انجام شده مورد ارزیابی استادان متخصص قرار گرفت و بازبینی - های لازم تا حصول نتیجه انجام گردید. برای محاسبه پایایی نیز از روش پایایی بین دو کدگذار استفاده شد که عدد ۸۲ درصد به دست آمد که چون بیشتر از ۶۰ درصد است، حکایت از قابل قبول بودن پایایی کدگذاری‌ها در مطالعه حاضر دارد.

۳. یافته‌ها

پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها و کدگذاری و شناسایی مفاهیم موجود در داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، تعداد ۱۶۸ کد اولیه به دست آمد که بعد از حذف کدهای تکراری، ۱۴۹ مضمون پایه استخراج شد. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها، مضامین فراگیر و سازمان‌دهنده شناسایی گردید. مضامین پایه، ابتدا در ۴۱ طبقه به‌عنوان مضامین سازمان‌دهنده و در مرحله بعد در ۳ طبقه به‌عنوان مضامین فراگیر شامل: ۱. بدفهمی‌های شناسایی‌شده توسط معلمان؛ ۲. عوامل بروز بدفهمی؛ ۳. راه‌کارهای رفع بدفهمی دسته‌بندی گردیدند. این مضامین همراه با کدهای مربوط در جدول‌های ۱ تا ۵ قابل مشاهده‌اند.

۱.۳ بدفهمی‌های شناسایی‌شده توسط معلمان

این بخش در سه کتاب پایه دهم، یازدهم و دوازدهم مورد بررسی قرار گرفته است که در جدول‌های ۱ تا ۳ ارائه شده است:

جدول ۱. بدفهمی‌های محتوایی کتاب عربی دهم

مضمون فراگیر	مضامین سازمان- دهنده	مضامین پایه
بدفهمی‌های دانش‌آموزان	ترجمه	ترجمه کلمه به کلمه عدم توجه به اختلاف ساختار جملات عربی و فارسی
	فعل و انواع آن	عدم تشخیص انواع فعل عدم توانایی صرف فعل عدم شناسایی و کاربرد شناسه‌های افعال عدم توانایی ترجمه افعال در صیغه‌های مختلف ناتوانی در ترجمه صحیح زمان افعال عدم تطابق فعل با جنسیت و تعداد (مفرد، مثنی، جمع) اشتباه در انواع افعال ماضی و مضارع و نحوه ساخت آن عدم ترجمه صحیح ماضی بعید ترجمه ناصحیح ماضی استمراری با ماضی ساده

عدم شناسایی حروف اصلی عدم دقت در ساختار صحیح فعل‌ها		
عدم توانایی در ذکر باب افعال ثلاثی مزید و ترجمه عدم تمییز میان مصادر ثلاثی مجرد و مزید	ثلاثی مزید و مجرد	
اشتباه تشخیص نوع نائب فاعل ناتوانی در تشخیص ساختار جمله اسمیه تمییز ندادن بین جملات اسمیه و فعلیه عدم تشخیص مبتدا و خبر ناتوانی در اعراب‌گذاری مبتدا و خبر عدم تشخیص انواع فاعل در جمله فعلیه اشتباه در جایگاه فاعل و نائب فاعل در جمله و یکی گرفتن آن‌ها با مبتدا	جمله فعلیه و اسمیه/ مبتدا و خبر	
عدم تشخیص فاعل و نائب فاعل در حالت اسم ظاهر	فعل مجهول	
عدم تشخیص معرب و مبنی اشتباه در علائم اسم معرب اشتباه در مواضع به‌کارگیری تنوین و ال اشتباه در اعراب کلمات جمع و مثنی در جمله	معرب و مبنی	
اشتباه در تشخیص مفعول از فاعل	انواع نقش فاعل و مفعول	
عدم درک ساختار جار و مجرور اشتباه در انتخاب حرف جر مناسب عدم ترجمه صحیح حروف جر در عبارات	جار و مجرور / حروف جر	

اشتباه حال با صفت عدم درک اعراب صفت به تابعیت از موصوف عدم تشخیص ترکیب اضافی و وصفی	صفت و موصوف/ مضاف و مضاف الیه
عدم تشخیص اسم اشاره و ضمائر عدم توانایی شناخت انواع ضمیر اشتباه در تشخیص و صرف ضمائر تفکیک نکردن ضمائر فاعلی و مفعولی عدم رعایت شکل درست ضمائر در جملات عدم تفکیک بین ضمائر متصلی که فقط با فعل می آیند و ضمیری که با فعل و اسم و حرف می آیند	ضمائر متصل و منفصل
عدم آشنایی با ساختار بیان ساعت اشتباه در تعیین دقیقه ها و ساعت ها اشتباه در به کار بردن عدد اصلی و ترتیبی در بیان ساعت	ساعت
اشتباه عددهای اصلی با عددهای ترتیبی مشکل در هم خوانی جنس عدد و اسم عدم رعایت احکام مربوط به عدد و معدود در جنس و عدد و اعراب	اعداد اصلی و ترتیبی

الف. بدفهمی های عربی پایه دهم

مشارکت کنندگان در این پژوهش، به بدفهمی های موجود در ترجمه، فعل و انواع آن، ثلاثی مزید و مجرد، جمله فعلیه و اسمیه/ مبتدا و خبر، فعل مجهول، معرب و مبنی، انواع نقش فاعل و مفعول، مبتدا و خبر، جار و مجرور/ حروف جر، صفت و موصوف/ مضاف و مضاف الیه، ضمائر متصل و منفصل، ساعت و اعداد اصلی و ترتیبی اشاره نمودند که به نمونه هایی از بدفهمی های ذکر شده اشاره می شود:

ترجمه

ترجمه کلمه به کلمه، عدم توانایی ترجمه جمله کامل، عدم توجه به اختلاف ساختار جملات عربی و فارسی در ترجمه و حفظ کردن ترجمه‌ها از جمله بدفهمی‌های دانش‌آموزان در ترجمه هستند که مشارکت‌کنندگان به آن‌ها اشاره کردند. مشارکت‌کننده شماره ۳ بیان کرد: «دانش‌آموزان به شدت ترجمه را حفظ می‌کنند و اگر کلمات خارج از جمله کتاب باشد توانایی ترجمه کامل جمله را ندارند»، همچنین مشارکت‌کننده شماره ۵ گفته است: «دانش‌آموزان در ترجمه به ساختار زبان عربی توجه نمی‌کنند و مثل جملات فارسی ترجمه می‌کنند.»

فعل و انواع آن

بدفهمی دانش‌آموزان در مبحث فعل، از جمله مواردی بود که مشارکت‌کنندگان بر آن تأکید داشته و به عدم تشخیص انواع افعال ماضی و مضارع و نحوه ساخت آن، عدم شناسایی و کاربرد شناسه‌های افعال، ناتوانی در ترجمه صحیح زمان افعال، عدم شناسایی حروف اصلی و عدم توانایی ترجمه افعال در صیغه‌های مختلف اشاره نمودند. مشارکت‌کننده شماره ۶ در این رابطه اظهار نمود: «دانش‌آموزان در ساختار صحیح فعل‌ها و شناخت شناسه‌های افعال به شدت مشکل دارند.» مشارکت‌کننده شماره ۲ نیز گفته است: «دانش‌آموزان در ترجمه صحیح زمان افعال و ترجمه انواع ماضی و مضارع بدفهمی پیدا می‌کنند.»

ثلاثی مزید و مجرد

بدفهمی عدم توانایی در ذکر باب افعال ثلاثی مزید و ترجمه آن و عدم تشخیص مصادر ثلاثی مجرد و مزید، مهم‌ترین بدفهمی‌های مشاهده شده توسط مشارکت‌کنندگان در مبحث ثلاثی مزید و مجرد است. مشارکت‌کننده شماره ۷ به بدفهمی دانش‌آموزان در رابطه با تشخیص منابع سماعی ثلاثی مجرد اشاره کرد: «دانش‌آموزان ممکن است در تمییز میان مصادر ثلاثی مجرد و مزید دچار مشکل شوند.»

جمله فعلیه و اسمیه / مبتدا و خبر

تمییز ندادن بین جملات اسمیه و فعلیه، ناتوانی در تشخیص ساختار جمله اسمیه، عدم تشخیص مبتدا و خبر و ناتوانی در اعراب‌گذاری مبتدا و خبر و اشتباه در جایگاه فاعل و نائب فاعل در جمله و یکی دانستن آن‌ها با مبتدا، از بدفهمی‌های بیان شده در این مبحث‌اند. بنابر اظهارنظر مشارکت‌کننده شماره ۴: «دانش‌آموزان در شناسایی جملات اسمیه و فعلیه مشکل دارند.» مشارکت‌کننده ۸ بیان کرد: «یکی از اشتباهات دانش‌آموزان در تشخیص مبتدا و خبر و اعراب‌گذاری آن است.» همچنین

مشارکت‌کننده ۷ گفته است: «برخی دانش‌آموزان بین فاعل و نائب فاعل و مبتدا اشتباه می‌کنند و جایگاه آن را تشخیص نمی‌دهند و در جملات فعلیه، فاعل و نائب فاعل را قبل از فعل جست‌وجو می‌کنند.»

فعل مجهول

عدم تشخیص فاعل و نائب فاعل در حالت اسم ظاهر از جمله بدفهمی‌های مشاهده شده در مبحث فعل مجهول است. مشارکت‌کننده شماره ۳ معتقد است: «مشکل عمده دانش‌آموزان در این مبحث عدم تشخیص فاعل و نائب فاعل در حالت اسم ظاهر است.»

معرب و مبنی

مشارکت‌کنندگان به مواردی چون: عدم تشخیص معرب و مبنی، اشتباه در علائم اسم معرب، اشتباه در مواضع به‌کارگیری تنوین و ال و اشتباه در اعراب کلمات جمع و مثنی در جمله اشاره نمودند. به بیان مشارکت‌کننده شماره ۸ و ۱۲: «دانش‌آموزان معمولاً در کاربرد تنوین و ال برای کلمات و علامت‌گذاری اسم معرب دچار مشکل می‌شوند.»

انواع نقش فاعل و مفعول

مهم‌ترین مشکل در این مبحث، اشتباه در تشخیص مفعول از فاعل به‌خصوص در جملات پیچیده است.

جار و مجرور / حروف جر

عدم درک ساختار جار و مجرور، اشتباه در انتخاب حرف جر مناسب، عدم ترجمه صحیح حروف جر در عبارات، بدفهمی‌های بیان شده در این بخش هستند. مشارکت‌کننده شماره ۴ بیان داشت: «دانش‌آموزان در به‌کارگیری حرف جر مناسب دچار اشتباه می‌شوند، مثلاً به‌جای "رَغَبَ فیه"، "رَغَبَ به" و به‌جای "نظر الیه"، "نظر به" به کار می‌برد.»

صفت و موصوف / مضاف و مضاف‌الیه

عدم تشخیص ترکیب اضافی و وصفی، اشتباه حال با صفت و عدم درک اعراب صفت به تابعیت از موصوف، از جمله بدفهمی‌های ذکر شده در این مبحث است. مشارکت‌کننده شماره ۱۰ بیان کرد: «دانش‌آموزان به‌شدت در تشخیص ترکیب اضافی و وصفی مشکل دارند.» همچنین مشارکت‌کننده ۵ گفته است: «دانش‌آموزان ممکن است نتوانند هماهنگی جنس و عدد بین موصوف و صفت را به‌درستی تشخیص دهند.»

ضمایر متصل و منفصل

بدفهمی‌های ذکر شده در این بخش عبارت‌اند از: عدم تمییز اسم اشاره و ضمایر، عدم توانایی شناخت انواع ضمیر و صرف ضمایر، تفکیک نکردن ضمایر فاعلی و مفعولی، عدم رعایت شکل درست ضمایر در جملات، عدم تفکیک بین ضمایر متصلی که فقط با فعل می‌آیند و ضمایری که با فعل و اسم و حرف می‌آیند. مشارکت‌کننده شماره ۶ بر این باور است که: «بسیاری از دانش‌آموزان در فهم این که کجا باید از ضمایر متصل و کجا از ضمایر منفصل استفاده کنند، دچار مشکل می‌شوند.» مشارکت‌کننده شماره ۱ بیان نمود: «دانش‌آموزان در کاربرد ضمایری که فقط با فعل می‌آیند و ضمایری که با فعل و اسم می‌آیند، اشتباه می‌کنند.»

ساعت

عدم آشنایی با ساختار بیان ساعت، اشتباه در تعیین دقیقه و ساعت، اشتباه در به کار بردن عدد اصلی و ترتیبی از مهم‌ترین بدفهمی‌های مبحث ساعت است. مشارکت‌کننده شماره ۲ بیان کرد: «برخی از دانش‌آموزان در بیان ساعت از عدد اصلی و مذکر به جای عدد ترتیبی و مؤنث استفاده می‌کنند. مثلاً به جای "الثانیة"، "اثنان" به کار می‌برند.»

اعداد اصلی و ترتیبی

مشکلات بیان شده توسط شرکت‌کنندگان عبارت است از: اشتباه عددهای اصلی با عددهای ترتیبی، اشتباه در جمع و مضاف‌الیه بودن معدود و سه تا ده؛ مفرد بودن معدود یازده تا نود و نه. مشارکت‌کننده ۱۰ اظهار داشت: «مهم‌ترین مشکل دانش‌آموزان در عدم تمییز اعداد اصلی و ترتیبی است مثلاً به جای "سَبْعَةُ كُتُبٍ" می‌گوید: "سَابِعَةُ كُتُبٍ" مشارکت‌کننده شماره ۷ بیان کرد: «بیشتر دانش‌آموزان در عدم رعایت احکام مربوط به عدد و معدود در جنس و عدد و اعراب دچار مشکل هستند. مثل اشتباه در جمع و مضاف‌الیه بودن معدود سه تا ده؛ مفرد بودن معدود یازده تا نود و نه.»

جدول ۲. بدفهمی‌های محتوایی کتاب عربی یازدهم

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
--------------	---------------------	-------------

<p>عدم شناخت ساختار اسم تفضیل و مکان اشتباه در ترجمه برتر و برترین عدم شناخت و کاربرد صحیح وزن‌های اسم تفضیل</p>	<p>اسم تفضیل و اسم مکان</p>	<p>بدفهمی‌های دانش‌آموزان</p>
<p>عدم تشخیص اسم فاعل و مفعول از فعل‌های ثلاثی مزید اسم مبالغه را صرفاً صفت در نظر گرفتن عدم تفاوت بین وزن‌های اسم مبالغه و وزن‌های (فعال، فعاله) که بر شغل و ابزار دلالت دارد</p>	<p>اسم فاعل / مفعول / مبالغه</p>	
<p>عدم تشخیص ادوات شرط با حروف دیگر ناتوانی در شناسایی انواع جملات شرطی عدم ترجمه صحیح جملات شرط استفاده نادرست از حرف شرط عدم فهم درست رابطه بین شرط و نتیجه عدم تشخیص زمان مناسب برای شرط و نتیجه عدم آشنایی با تقسیم‌بندی اسلوب شرط</p>	<p>اسلوب شرط و ادوات آن (من، ما، إن)</p>	
<p>عدم تشخیص نوع و صیغه فعل عدم شناخت مضارع، امر و مصدر فعل ماضی عدم ترجمه درست افعال در جمله</p>	<p>نوع فعل و صیغه فعل</p>	
<p>عدم تمایز بین اسم معرفه و نکره مشکل در ترجمه جمله بعد از اسم نکره عدم تشخیص اسم علم و نکره به خاطر داشتن تنوین عدم تشخیص و ترجمه صحیح خبر در صورت گرفتن تنوین عدم تشخیص اسباب تعریف</p>	<p>اسم معرفه و نکره</p>	

<p>عدم کاربرد درست حروف ناصبه برای افعال و اعراب‌گذاری صحیح</p> <p>ناتوانی در ترجمه این حروف در جمله</p>	<p>مضارع التزامی (حروف آن، گئی، لی، لگی، حتی)</p>	
<p>عدم تسلط بر شناسه‌های فعل امر ونهی</p> <p>عدم توانایی در ساخت صیغه‌های امر</p> <p>عدم توانایی در ترجمه فعل امر</p>	<p>فعل امر ونهی</p>	
<p>اشتباه در ساخت اسامی‌ای که جمع مکسر ندارند و آن‌هایی که دارند با حروف</p>	<p>جمع مکسر</p>	
<p>ناتوانی در اعراب‌گذاری افعال مجزوم</p> <p>عدم ترجمه صحیح افعال مضارع به همراه این حروف:</p> <p>لم بر سر مضارع به صورت ماضی ساده منفی یا ماضی نقلی منفی ترجمه می‌شود.</p> <p>لی امر بر سر مضارع به معنای باید و مضارع التزامی ترجمه می‌شود.</p> <p>لای نهی بر سر مضارع به معنای نباید و مضارع التزامی ترجمه می‌شود.</p> <p>عدم توانایی ساخت صیغ با این حروف</p>	<p>حروف «لم، لی، لا» بر سر مضارع</p>	
<p>عدم توجه به فعل ناقص و صرف درست آن</p> <p>تشخیص نادرست فعل ناقص از فعل کامل</p> <p>عدم آشنایی با کاربرد افعال ناقص</p> <p>ناتوانی در ترجمه افعال ناقص به خصوص کان</p> <p>اشتباه اسم و خبر افعال ناقصه با حروف مشببه بالفعل</p>	<p>افعال ناقصه</p>	

با توجه به یافته‌های جدول ۲، مهم‌ترین بدفهمی‌های عنوان شده در عربی پایه یازدهم توسط مشارکت‌کنندگان عبارت‌اند از: اسم تفضیل و اسم مکان، اسم فاعل / مفعول / مبالغه، اسلوب شرط و ادوات آن (من، ما، ان)، نوع فعل و صیغه فعل، اسم معرفه و نکره، مضارع التزامی، حروف آن، گئی، لی، لگی، حتی، فعل امر و نهی، جمع مکسر، حروف «لم، لی، لا» بر سر مضارع، افعال ناقصه که در ادامه به نمونه‌هایی از بدفهمی‌های ذکر شده اشاره می‌شود:

اسم تفضیل و اسم مکان

عدم شناخت ساختار اسم تفضیل و مکان، اشتباه در ترجمه "برتر" و "برترین"، عدم شناخت و کاربرد صحیح وزن‌های اسم تفضیل (افعل، فعلی، افاعل) از جمله بدفهمی‌های دانش‌آموزان در این مبحث هستند که مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کردند. مشارکت‌کننده شماره ۱۱ بیان داشت: «معمولاً دانش‌آموزان در به کار بردن وزن مناسب اسم تفضیل برای مؤنث و مذکر دچار اشتباه می‌شوند مثلاً برای "فاطمه" به جای اسم تفضیل "کبری" از "اکبر" استفاده می‌کنند.» مشارکت‌کننده شماره ۲ گفته است: «بیشتر دانش‌آموزان در ترجمه "برتر" و "برترین" دچار مشکل می‌شوند، یعنی نمی‌دانند اگر بعد از اسم تفضیل حرف جر بیاید به معنای "برتر" و اگر اسم تفضیل مضاف واقع شود به معنای "برترین" است.» در اسم مکان به بیان اکثر شرکت‌کنندگان، برخی از دانش‌آموزان در جمع اسم مکان دچار مشکل می‌شوند.

اسم فاعل / مفعول / مبالغه

عدم تشخیص اسم فاعل و مفعول از فعل‌های ثلاثی مزید، اسم مبالغه را صرفاً صفت در نظر گرفتن، عدم تفاوت بین وزن‌های اسم مبالغه و وزن‌های (فعال، فعّاله) که بر شغل و ابزار دلالت دارد از جمله بدفهمی‌های مهمی بود که در این مبحث به آن اشاره شد. مشارکت‌کننده ۴ بیان داشت: «عمده اشتباه دانش‌آموزان در تشخیص اسم فاعل و مفعول از فعل‌های ثلاثی مزید است.» مثلاً دانش‌آموز "مُرسَل" که اسم مفعول است را، اسم فاعل تصور می‌کند. بدفهمی بعدی که مشارکت‌کننده ۱ به آن اشاره داشت: «دانش‌آموز بین وزن‌های اسم مبالغه و وزن‌های (فَعّال، فعّاله) که بر شغل و ابزار دلالت دارد، نمی‌تواند تفکیک قائل شود، مثلاً "خَبَّاز" به معنای نانوا را به عنوان اسم مبالغه می‌شناسد.

اسلوب شرط

بدفهمی دانش‌آموزان در مبحث اسلوب شرط از جمله مواردی بود که مشارکت‌کنندگان بر آن تأکید زیاد داشته و به عدم تشخیص ادوات شرط با حروف دیگر، ناتوانی در شناسایی انواع جملات شرطی، ناتوانی در اعراب‌گذاری فعل شرط، عدم ترجمه صحیح جملات شرط، استفاده نادرست از حرف شرط، عدم فهم درست رابطه بین شرط و نتیجه، عدم تشخیص زمان مناسب برای شرط و نتیجه، عدم آشنایی با تقسیم‌بندی اسلوب شرط اشاره نمودند.

اسم معرفه و نکره

عدم تمایز بین اسم معرفه و نکره، مشکل در ترجمه جمله بعد از اسم نکره، عدم تشخیص اسم علم و نکره به خاطر داشتن تنوین، عدم تشخیص و ترجمه صحیح خبر در صورت گرفتن تنوین، عدم تشخیص اسباب تعریف مهم‌ترین بدفهمی‌های مشاهده شده توسط شرکت‌کنندگان در مورد اسم معرفه و نکره است. مشارکت‌کننده شماره ۴ بیان نمود: «یکی از بدفهمی‌های دانش‌آموزان در این بحث آن است که اسامی علم مثل "حسین" و "باقر" چون تنوین دارد را اسم نکره تصور می‌کنند یا خبر جمله که گاهی تنوین دارد نکره ترجمه می‌کنند.»

مضارع التزامی (حروف آن، گئی، لی، لگی، حتی)

عدم کاربرد درست حروف ناصبه برای افعال و اعراب‌گذاری صحیح، ناتوانی در ترجمه این حروف در جمله، از جمله بدفهمی‌های این مبحث هستند. بنابر اظهار مشارکت‌کننده شماره ۷: «دانش‌آموزان در به کار بردن حروف ناصبه، نحوه ترجمه آن در جمله و تغییراتی که بر سر فعل می‌آورند دچار مشکل هستند. مثلاً نمی‌دانند "یُحاولون" در هنگام گرفتن حرف "آن" به "أن يُحاولوا" تغییر می‌کند.»

فعل امر ونهی

مشارکت‌کنندگان به مواردی چون: عدم تسلط بر شناسه‌های فعل امر ونهی، عدم توانایی در ساخت صیغه‌های امر و عدم توانایی در ترجمه فعل امر اشاره نمودند. مشارکت‌کننده شماره ۳ اظهار داشت: «مهم‌ترین مشکل دانش‌آموزان در این مبحث نحوه ساخت فعل امر ونهی و اعراب‌گذاری آن است.»

حروف جازمه «لم، لی، لا» بر سر مضارع

ناتوانی در اعراب‌گذاری افعال مجزوم، عدم ترجمه صحیح افعال مضارع به همراه این حروف، عدم توانایی ساخت صیغ با این حروف مهم‌ترین بدفهمی‌های این بخش هستند. بیشتر مشارکت‌کنندگان ذکر نمودند: «دانش‌آموزان در ترجمه افعالی که حروف جازمه بر سر آن‌ها می‌آید مشکل دارند و همچنین در اعراب‌گذاری آن‌ها ناتوان‌اند. مثلاً نمی‌دانند لم بر سر مضارع به صورت ماضی ساده منفی یا ماضی نقلی منفی ترجمه می‌شود؛ ل امر بر سر مضارع به معنای باید و مضارع التزامی ترجمه می‌شود؛ لای نهی بر سر مضارع به معنای نباید و مضارع التزامی ترجمه می‌شود.»

افعال ناقصه

بدفهمی‌های ذکر شده در این بخش عبارت‌اند از: عدم توجه به فعل ناقص و صرف درست آن، تشخیص نادرست فعل ناقص از فعل کامل، عدم آشنایی با کاربرد افعال ناقص، ناتوانی در ترجمه افعال ناقص به خصوص کان و اشتباه اسم و خبر افعال ناقصه با حروف مشبیه بالفعل. طبق اظهارات مشاهده‌کنندگان: «دانش‌آموزان معمولاً در ترجمه افعال ناقصه در جمله به خصوص کان و کاربرد آن‌ها دچار اشتباه می‌شوند.»

جدول ۳. بدفهمی‌های محتوایی کتاب عربی دوازدهم

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
بدفهمی‌های دانش‌آموزان	حروف مشبیه بالفعل	عدم ترجمه صحیح حروف عدم آشنایی با کاربرد این حروف در جمله اشتباه این حروف با افعال ناقصه اشتباه اسم و خبر افعال ناقصه با حروف مشبیه بالفعل
	انواع لا و لای نفی جنس	اشتباه این لا با سه نوع لای دیگر عدم تشخیص اعراب اسم پس از لا و خبر آن عدم ترجمه صحیح عبارات با این حرف
	حروف اصلی فعل	عدم تشخیص علامت عین الفعل

اشتباه حروف مضارعه با فاء‌الفعل	
عدم درک تمایز بین قید و صفت عدم ترجمه صحیح قید حالت عدم تطبیق حال با صاحب حال از نظر عدد و جنس	حال (قید حالت)
ناتوانی در تحلیل ساختاری کلمات و ویژگی‌های صرفی آن‌ها	تحلیل صرفی
عدم تشخیص نقش کلمات در جمله	اعراب
عدم تشخیص مستثنی و مستثنی‌منه در جمله عدم تشخیص ارکان استثناء عدم تشخیص انواع استثناء (متصل، منفصل) عدم تشخیص حرف استثنا عدم ترجمه صحیح	اسلوب استثناء
عدم تشخیص مفعول مطلق نوعی از تأکیدی عدم تمییز مفعول مطلق از نوع دیگر مفعول عدم توانایی ترجمه جملات دارای مفعول مطلق عدم تمییز مضاف‌الیه از صفت بعد از مفعول مطلق نوعی و ناتوانی در ترجمه آن	مفعول مطلق (نوعی) تأکیدی
عدم تشخیص اعراب منادا اشتباه در تقدم و تاخر منادا و حرف ندا	اسلوب نداء

ج. بدفهمی‌های عربی پایه دوازدهم

با توجه به یافته‌های جدول ۳، بدفهمی‌های اصلی در کتاب عربی پایه دوازدهم از دیدگاه مشارکت‌کنندگان عبارت‌اند از: حروف مشبَّهة بالفعل، انواع لا و لای نفی جنس، حال، تحلیل صرفی، اعراب، اسلوب استثناء، مفعول مطلق و اسلوب نداء که در ادامه به تشریح نمونه‌هایی از این بدفهمی‌ها پرداخته می‌شود:

حروف مشبَّهة بالفعل

عدم ترجمه صحیح حروف، عدم آشنایی با کاربرد و ساختار این حروف در جمله، اشتباه این حروف با افعال ناقصه، اشتباه اسم و خبر افعال ناقصه با حروف مشبّهه بالفعل از جمله بدفهمی‌های دانش‌آموزان در این مبحث هستند که مشارکت‌کنندگان به آن‌ها اشاره کردند. مشارکت‌کننده شماره ۱۰ بیان داشت: «عمده مشکلات دانش‌آموزان در این بخش عدم ترجمه صحیح جملات همراه حروف مشبّهه بالفعل است و همچنین نمی‌دانند وقتی بر سر اسم ظاهر می‌آیند آن را منصوب می‌کنند.»

انواع لا و لای نفی جنس

بدفهمی اشتباه این لا با سه نوع لای دیگر، عدم تشخیص اعراب اسم پس از لا و خبر آن، عدم ترجمه صحیح عبارات با این حرف مهم‌ترین بدفهمی‌های مشاهده شده توسط مشارکت‌کنندگان در مورد لای نفی جنس است. طبق اظهارات مشارکت‌کننده شماره ۷ و ۳: «بیشتر دانش‌آموزان در تشخیص انواع لا و ترجمه آن در جمله و تشخیص اعراب اسم و خبر آن مشکل دارند.»

حال (قید حالت)

عدم درک تمایز بین قید و صفت، عدم ترجمه صحیح قید حالت، عدم تطبیق حال با صاحب حال از نظر عدد و جنس از بدفهمی‌های بیان شده در این مبحث هستند؛ که مشارکت‌کننده شماره ۳ «بر عدم تشخیص قید و صفت» و شرکت‌کننده ۷ «بر عدم تطبیق حال با صاحب حال از نظر عدد و جنس» تأکید داشتند. مثلاً دانش‌آموز در ترجمه عبارت «رَأَيْتُ الْوَلَدَ، مَسْرُوراً» به جای این‌که بگوید "پسر را خوشحال دیدم"، می‌گوید: "پسر خوشحالی را دیدم".

تحلیل صرفی

آن‌چه مشارکت‌کنندگان در این مبحث بر آن تأکید داشتند ناتوانی دانش‌آموزان در تحلیل ساختاری کلمات و ویژگی‌های صرفی آن‌ها بود. مشارکت‌کننده ۴ بیان کرد: «دانش‌آموزان معمولاً در تحلیل صرفی دقت نمی‌کنند و هر چه به ذهنشان می‌رسد برای ویژگی کلمه می‌نویسند، شاید چند مورد به صورت اتفاقی درست باشد.»

اعراب

بدفهمی دانش‌آموزان در عدم تشخیص نقش کلمات در جمله از جمله مواردی بود که مانند تحلیل صرفی، مشارکت‌کنندگان بر آن تأکید داشتند به خصوص در جملات پیچیده.

اسلوب استثناء

عدم تشخیص مستثنی و مستثنی‌منه در جمله، عدم تشخیص ارکان استثناء، عدم تشخیص انواع استثناء (متصل و منفصل) عدم تشخیص حرف استثناء، عدم ترجمه صحیح جمله، از جمله بدفهمی‌های مشاهده شده در اسلوب استثناء هستند.

مفعول مطلق

مشارکت‌کنندگان به مواردی چون: عدم تشخیص مفعول مطلق نوعی از تأکیدی، عدم تشخیص مفعول مطلق از نوع دیگر مفعول، عدم توانایی ترجمه جملات دارای مفعول مطلق و عدم شناسایی مضاف‌الیه از صفت بعد از مفعول مطلق نوعی و ناتوانی در ترجمه آن اشاره کردند. مشارکت‌کننده ۹ و ۱ بیان داشتند: «ناتوانی در تشخیص مفعول مطلق نوعی از تأکیدی و عدم تشخیص مضاف‌الیه از صفت بعد از مفعول مطلق نوعی مهم‌ترین اشتباه دانش‌آموزان در این زمینه است.»

اسلوب نداء

بدفهمی‌های ذکر شده در این بخش عبارت‌اند از: عدم تشخیص اعراب منادا، عدم تشخیص حرف ندای محذوف و اشتباه در تقدم و تأخر منادا و حرف ندا. مشارکت‌کننده شماره ۸ بیان نمود: «دانش‌آموزان بیشتر در تشخیص حرف ندای محذوف مشکل دارند.» مشارکت‌کننده ۱۰ اظهار داشت: «دانش‌آموزان در به کار بردن "ایها" و "ایتها" و این‌که بر سر کدام منادا باید بیاید مشکل دارند و برخی قواعد آن برایشان گمراه‌کننده است.»

۲.۳ عوامل بروز بدفهمی

مضامین پایه و سازمان‌دهنده عوامل بروز بدفهمی دانش‌آموزان در درس عربی متوسطه دوم در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. عوامل بروز بدفهمی‌های محتوایی کتاب عربی متوسطه دوم

مضمون فراگیر	مضامین سازمان - دهنده	مضامین پایه
عوامل بروز بدفهمی	محتوا	<p>عدم تأکید بر برخی قواعد مورد نیاز</p> <p>پیچیدگی ساختار زبان عربی</p> <p>کاربردی نبودن برخی از تمرین‌های کتاب</p> <p>عدم وجود مثال‌های متنوع</p> <p>حجم سنگین مطالب در برخی درس‌ها</p> <p>عدم جذابیت ساختار و محتوای کتاب عربی</p> <p>عدم هماهنگی بین محتوا و نیاز و علاقه دانش‌آموزان</p>
	معلم	<p>روش تدریس نامناسب و اغلب سنتی</p> <p>فقدان توضیحات کافی و قابل فهم</p> <p>عدم توجه به تفاوت‌های فردی در روش تدریس و ارائه</p> <p>تکلیف</p> <p>عدم آگاهی کافی و عدم تسلط در مورد مبحث مورد تدریس</p> <p>عدم استفاده از رسانه‌های کمک‌آموزشی جهت تسهیل یادگیری و ایجاد انگیزه</p> <p>عدم ارزشیابی مناسب و مستمر</p>
	دانش‌آموز	<p>نگرش سطحی و طوطی‌وار به درس عربی</p> <p>عدم انجام تمرینات کافی و عدم تمرین فعال بر روی مفاهیم آموخته شده</p> <p>عدم علاقه و انگیزه به درس عربی</p> <p>عدم تمرکز و دقت دانش‌آموز</p> <p>تجربیات گذشته دانش‌آموزان</p>

عدم اعتماد به نفس در توانایی‌های زبانی		
عدم همکاری با معلم عدم توجه به یادگیری و تکالیف دانش‌آموزان عدم آشنایی با مباحث عربی در اولویت نبودن درس عربی	والدین	
محیط یادگیری ناکافی کمبود منابع آموزشی تجربیات دیگران	محیط	

بر اساس مضامین استخراج شده از تجارب زیسته دبیران عربی متوسطه دوم طبق جدول ۴، عوامل بروز بدفهمی‌ها در کتاب عربی متوسطه دوم در ۵ مضمون سازمان‌دهنده بدین شرح است:

محتوا

این مضمون شامل مضامین پایه‌ای از جمله: عدم تأکید بر برخی قواعد مورد نیاز، پیچیدگی ساختار زبان عربی، کاربردی نبودن برخی از تمرین‌های کتاب عدم وجود مثال‌های متنوع، حجم سنگین مطالب در برخی درس‌ها، عدم جذابیت ساختار و محتوای کتاب عربی و عدم هماهنگی بین محتوا و نیاز و علاقه دانش‌آموزان است. بسیاری از مشارکت‌کنندگان اظهار داشتند: «حجم برخی از درس‌های عربی سنگین است و در زمان لحاظ شده قابل تدریس نیست، همچنین محتوا و ساختار کتاب جذابیت برای دانش‌آموزان ندارد و بعضی مطالب و تمرین‌ها کاربردی نیست.»

معلم

روش تدریس نامناسب و اغلب سنتی، فقدان توضیحات کافی و قابل فهم، عدم توجه به تفاوت‌های فردی در روش تدریس و ارائه تکلیف، عدم آگاهی کافی و عدم تسلط در مورد مبحث مورد تدریس، عدم استفاده از رسانه‌های کمک‌آموزشی جهت تسهیل یادگیری و ایجاد انگیزه و عدم ارزشیابی مناسب و مستمر، مضامین پایه این بخش هستند. مشارکت‌کننده ۱۰ بیان داشت: «یکی از دلایل مهم مشکلات بدفهمی‌های دانش‌آموزان عدم تسلط کافی معلم بر محتوا و عدم به‌کارگیری راهبرد مناسب تدریس است»

و قدرت تفهیم مطالب برای دانش‌آموزان را ندارد.» مشارکت‌کننده شماره ۲ اظهار داشت: «عدم آشنایی و استفاده معلم از رسانه‌های کمک‌آموزشی و فناوری اطلاعات برای تسهیل یادگیری و ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان از جمله عوامل بروز بدفهمی است.» شرکت‌کننده شماره ۷ گفته است: «عدم پیگیری معلم و عدم ارزشیابی مستمر و معتبر معلم موجب عدم رفع بدفهمی دانش‌آموزان می‌شود.»

دانش‌آموز

مضامین پایه دربرگیرنده این بخش عبارت‌اند از: نگرش سطحی و طوطی‌وار به درس عربی، عدم انجام تمرینات کافی و عدم تمرین فعال بر روی مفاهیم آموخته شده، عدم علاقه و انگیزه به درس عربی، عدم تمرکز و دقت دانش‌آموز، تجربیات گذشته دانش‌آموزان و عدم وجود اعتمادبه‌نفس در توانایی‌های زبانی. مشارکت‌کننده ۵ معتقد است: «برخی بدفهمی‌های دانش‌آموزان در درس عربی ناشی از تجربیات اشتباه گذشته است که در پایه‌های قبل به وجود آمده است؛ یعنی در پایه‌های قبل یک دسته مفاهیم برایشان تثبیت یا کاربردی نشده است.» بیشتر مشارکت‌کنندگان بیان داشتند: «عدم علاقه به زبان عربی و استقبال بیشتر از زبان انگلیسی موجب عدم انگیزه و نگرش سطحی در دانش‌آموزان نسبت به درس عربی می‌شود.»

والدین

عدم همکاری با معلم، عدم توجه به یادگیری و تکالیف دانش‌آموزان، عدم آشنایی با مباحث عربی و در اولویت نبودن درس عربی، مضامین پایه این بند را تشکیل می‌دهند. مشارکت‌کننده ۳ گفته است: «خیلی از مشکلات را خانواده‌ها و اولیا دارند، بیشتر اولیا با زبان عربی آشنایی ندارند به همین جهت قادر به پیگیری یادگیری دانش‌آموزان و بررسی تکالیف آن‌ها نیستند.» مشارکت‌کننده ۱۱ و ۸ بیان داشتند: «درس عربی برای برخی از خانواده‌ها در اولویت نیست و حتی نسبت به آن دید مثبتی ندارند که این خود مشکل‌ساز است.»

محیط

این بخش شامل مضامین پایه محیط یادگیری نامناسب و ناکافی، کمبود منابع آموزشی، تجربیات دیگران است. محیط شامل بخش‌های مختلفی است که به مهم‌ترین مضامین بیان شده توسط مشارکت‌کنندگان اکتفا شد. مشارکت‌کننده ۱، ۴، ۸، ۹ بیان داشتند: «تجارب دیگران در مورد درس عربی و عدم اهمیت آن‌ها به این زبان و تأکید بیش از اندازه به برخی درس‌های تخصصی،

موجب عدم استقبال و انگیزه در دانش‌آموزان به یادگیری بهتر و بیشتر این درس می‌شود.» شرکت‌کننده ۳ اظهار نمود: «محدود کردن تدریس درس عربی به کلاس درس و عدم استفاده از سایر محیط‌های یادگیری موجب خمودگی دانش‌آموزان می‌شود.»

۳.۳ راهکارهای رفع بدفهمی

۱۴ مضمون پایه و ۵ مضمون سازمان‌دهنده، راهکارهای رفع بدفهمی دانش‌آموزان در درس عربی است که در جدول ۵ آمده است:

جدول ۵. راهکارهای رفع بدفهمی‌های محتوایی کتاب عربی متوسطه دوم

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
راهکارهای رفع بدفهمی	محتوا	بررسی و بازنگری محتوای کتاب‌های درسی تنوع‌بخشی به مطالب کتاب
	معلم	توسعه مهارت‌های تدریس معلمان تحلیل و ارزیابی مستمر استفاده از فناوری
	دانش‌آموز	تقویت مهارت‌های یادگیری دانش‌آموزان برگزاری کارگاه‌های زبان‌آموزی ایجاد فضایی انگیزشی و مشارکتی برگزاری مسابقات زبانی برای ایجاد رقابت مثبت و انگیزش یادگیری
	والدین	تقویت پیوند دبیران با خانواده افزایش شناخت والدین نسبت به زبان عربی تغییر نگرش والدین نسبت به زبان عربی
	محیط	فراهم کردن منابع آموزشی متنوع و مناسب

فراهم کردن فضای آموزشی کافی و مناسب برای درس عربی		
--	--	--

در این قسمت، نظر دبیران عربی درباره راه کارهای رفع بدفهمی دانش آموزان در درس عربی متوسطه دوم ذکر خواهد شد:

محتوا

انتخاب محتوای برنامه درسی از حساسیت و اهمیت بسیاری در فرایند آموزش دارد (فتحی واجارگاه، ۱۴۰۱: ۱۷۴)؛ بنابراین یکی از راهکارهایی که دبیران به آن اشاره کردند بررسی و بازنگری محتوای کتاب‌های درسی است. مشارکت‌کننده ۳ گفته است: «برای رفع بدفهمی ابتدا باید محتوا و اهداف برنامه درسی عربی مورد بازبینی و اصلاح قرار گیرد. تأکید بیش از اندازه به برخی مباحث و غفلت از مباحث دیگر موجب بدفهمی‌هایی در دانش آموزان شده است.» مورد بعدی که بسیاری از مشارکت‌کنندگان اظهار داشتند این است که: «مطالب و محتوای کتاب باید متنوع، کاربردی و انگیزاننده باشد و دانش آموز نسبت به آن احساس نیاز کند.»

معلم

توسعه مهارت‌های تدریس معلمان، تحلیل و ارزیابی مستمر و استفاده از فناوری از جمله راهکارهایی بود که مشارکت‌کنندگان بیان نمودند. مشارکت‌کننده شماره ۱۰ گفته است: «معلم باید در جلسه‌های آموزشی از روش‌های تدریس متنوع استفاده کنند، مانند روش بحث گروهی، روش ایفای نقش، یادگیری مشارکتی. به همین جهت باید کارگاه‌های تخصصی و علمی برای توسعه مهارت تدریس معلمان عربی در نظر گرفته شود.» مشارکت‌کننده ۱۱ بیان کرد: «ارزشیابی مستمر و متنوع و بازخوردهای صحیح و به موقع از بهترین راه کارهای شناسایی و رفع بدفهمی در درس عربی است.»

دانش آموز

دانش آموز عنصر اصلی در یادگیری است. تا دانش آموز انگیزه و تمایل به یادگیری نداشته باشد، سایر عناصر تدریس نمی‌توانند مؤثر واقع شوند. تقویت مهارت‌های یادگیری دانش آموزان، برگزاری کارگاه‌های زبان آموزی، ایجاد فضای انگیزشی و مشارکتی و برگزاری مسابقات زبانی برای ایجاد رقابت مثبت و انگیزش یادگیری از جمله راهکارهای ارائه شده توسط مشارکت‌کنندگان بوده است. مشارکت‌کننده شماره ۱، ۴، ۵، ۸، ۱۱ گفته‌اند: «مهم‌ترین راه کار برای رفع بدفهمی دانش آموزان ایجاد انگیزه مثبت در

دانش‌آموزان نسبت به درس عربی است، باید نگرش دانش‌آموزان نسبت به این درس تغییر کند و پیش‌دانسته‌های غلط آن‌ها اصلاح شود.»

والدین

تقویت پیوند دبیران با خانواده، افزایش شناخت والدین نسبت به زبان عربی و تغییر نگرش والدین نسبت به زبان عربی، راهکارهایی بود که مشارکت‌کنندگان بیان کردند. مشارکت‌کننده شماره ۳ بیان کرد: «ارتباط مستمر والدین با دبیران می‌تواند نسبت به افزایش آگاهی و تغییر نگرش آن‌ها در مورد درس عربی و زبان عربی مؤثر باشد.» مشارکت‌کننده شماره ۶ بیان کرد: «اگر نگرش والدین به زبان عربی مثبت شود و با کاربرد آن در زندگی و فهم مطالب دینی آشنا شوند قطعاً در یادگیری دانش‌آموزان تأثیر خواهد گذاشت.»

محیط

برای مشارکت‌کنندگان فراهم کردن منابع آموزشی متنوع و مناسب و فراهم کردن فضای آموزشی کافی و مناسب در رفع بدفهمی دانش‌آموزان بسیار مورد تأکید بود. آن‌ها بیان کردند: «مدرسه باید همکاری کند تا معلم بتواند در آموزش خود، از سایر محیط‌های آموزشی مثل بازدید از دانشکده‌ها و آموزشگاه‌های عربی، ملاقات با عرب‌زبانان ساکن ایران، بهره‌برد.» یکی از شرکت‌کنندگان گفته است: «هر مدرسه باید به رسانه‌ها و وسایل کمک‌آموزشی مناسب و کافی و به‌روز مجهز شود تا معلم بتواند از آن برای بهبود و تسهیل در تدریس استفاده کند. وسایل دیداری و شنیداری و محتوای الکترونیکی جذاب و علمی می‌تواند در رفع بدفهمی دانش‌آموزان و حتی برای شناخت والدین نیز مناسب باشد.»

۴. نتیجه‌گیری

بدفهمی‌ها، نتیجه تلاش دانش‌آموزان برای درک یک مفهوم است؛ بنابراین هر فردی در هر سن و سطح آموزش دارای انواعی از بدفهمی‌ها است که شایع و فراگیر هستند. بدفهمی‌ها برای یاددهی و یادگیری بسیار بااهمیت هستند؛ زیرا بخشی از ساختار مفهومی دانش‌آموزان را تشکیل می‌دهند و جزئی از فرآیند ساختن مفاهیم جدید و ارزیابی طرح‌واره‌های شخصی محسوب می‌شوند. در نتیجه، این اشتباهات روی یادگیری مطالب جدید تأثیر منفی خواهند گذاشت. اولین گام برای جلوگیری از ایجاد بدفهمی‌ها، شناخت آن‌ها است. آگاهی از اشتباهات دانش‌آموزان، یکی از مؤلفه‌های دانش محتوایی پداگوژیکی است که جایگاه

مهمی برای تشکیل دانش محتوایی عربی دارد. بر این اساس در پژوهش پیش‌روی، بدفهمی‌های عربی متوسطه دوم و عوامل بروز آن براساس تجارب زیسته دبیران عربی بررسی شد.

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، مضامین استخراج شده در خصوص بدفهمی‌های دانش‌آموزان براساس تجارب زیسته دبیران عربی در ابعاد انواع بدفهمی، عوامل ایجاد بدفهمی و راهکارهای رفع بدفهمی به دست آمد. مهم‌ترین مضامین در بعد انواع بدفهمی‌های دانش‌آموزان در درس عربی عبارت‌اند از: ترجمه، گفت‌وگو، فعل و انواع آن، جمله فعلیه و اسمیه/ مبتدا و خبر، فعل مجهول، معرب و مبنی، انواع نقش فاعل و مفعول، مبتدا و خبر، جار و مجرور، صفت و موصوف/ مضاف و مضاف‌الیه، ضمائر متصل و منفصل، ساعت و اعداد اصلی و ترتیبی، اسم تفضیل و اسم مکان، اسم فاعل/ مفعول/ مبالغه، اسلوب شرط، نوع فعل و صیغه فعل، اسم معرفه و نکره، مضارع التزامی، فعل امرونهی، جمع مکسر، حروف «لم، ل، لا» بر سر مضارع، افعال ناقصه، حروف مشبّهه بالفعل، انواع لا و لای نفی جنس، حروف اصلی فعل، حال، تحلیل صرفی، اعراب، اسلوب استثناء، مفعول مطلق و اسلوب نداء که شناسایی و رفع این بدفهمی‌ها بسیار مورد تأکید مشارکت‌کنندگان بود.

پس از بررسی بدفهمی‌های شناسایی شده توسط دبیران عربی، به بررسی عواملی که موجب بروز این بدفهمی‌ها در دانش‌آموزان می‌شود پرداخته شد که شامل پنج مؤلفه مضمونی محتوا، معلم، دانش‌آموز، والدین، محیط بود که برای رفع هر کدام از این عوامل راهکارهایی در ۵ بعد ارائه شد. این یافته‌ها در مؤلفه محتوا، معلم با پژوهش محمدزاده سلطان احمدی و سلیمان‌نژاد باری (۱۴۰۰) هم‌خوانی دارد.

براساس یافته‌های این پژوهش، محتوای نامناسب کتاب درسی یکی از مهم‌ترین عوامل بروز بدفهمی است؛ بنابراین بازنگری و اصلاح محتوای آموزشی و تنوع‌بخشی به آن می‌تواند در رفع بدفهمی مؤثر باشد و فقدان آن باعث شکست و عقیم شدن برنامه‌ها می‌گردد. یکی دیگر از عوامل ایجاد بدفهمی معلم است، همان‌طور که نقش اساسی در تدریس دارد، می‌تواند عامل بدفهمی هم باشد. روش تدریس نامناسب، استفاده از روش سنتی، عدم تسلط کافی بر محتوا و عدم ارزشیابی مستمر، بستری برای ایجاد بدفهمی است که یعقوبی و عبدی (۱۴۰۰) در پژوهش خود به آن اشاره کرده‌اند؛ بنابراین، معلمان می‌توانند با نگاه راهبردی و آینده‌نگر از جمله توسعه مهارت‌های تدریس خود و استفاده از فناوری، بدفهمی‌های دانش‌آموزان را شناسایی و رفع کنند و حتی فراتر از آن از بروز آن جلوگیری کنند. این یافته‌ها در مؤلفه روش تدریس معلم و کاربرد فناوری با پژوهش رضانی (۱۴۰۱) هم‌خوانی دارد.

تجربیات اشتباه گذشته دانش‌آموزان، عدم علاقه او به درس عربی و نگرش سطحی و طوطی‌وار به درس عربی از جمله عوامل مهم بروز بدفهمی در درس عربی است که می‌تواند اعتمادبه‌نفس دانش‌آموز را در یادگیری عربی کاهش داده و در نتیجه موجب

شود انگیزه کافی برای یادگیری بیشتر عربی و انجام تکالیف نداشته باشد؛ بنابراین اولین راهکار در این زمینه می‌تواند ایجاد انگیزه قوی در دانش‌آموزان نسبت به درس عربی باشد. همچنین تجربیات گذشته دانش‌آموزان در مورد سخت و خشک بودن این درس و عدم کاربرد آن در زندگی نیز باید توسط اولیا مدرسه و خانواده اصلاح شود. اگر در موقعیت‌های تدریس فرصت‌هایی به دانش‌آموزان داده شود تا به هدایت افکار خود سازمان دهند و از طرف معلمان به سمت تصورات مناسب هدایت شوند، کمتر دچار بدفهمی خواهند شد و اعتماد به نفس آن‌ها افزایش خواهد یافت که این امر مستلزم افزایش ساعت تدریس عربی است.

محیط یادگیری نامناسب و ناکافی، کمبود منابع آموزشی و تجربیات دیگران نسبت به درس عربی، از عوامل بروز بدفهمی در بعد محیط است که باید در مدرسه به آن توجه شود. محیط آموزشی از جمله عناصر مهم در برنامه درسی و تدریس است و می‌تواند در ایجاد یا رفع بدفهمی مؤثر باشد. استفاده از امکانات آموزشی در یادگیری درس عربی بسیار مؤثر است و نبود این امکانات یا استفاده کم از آن‌ها یکی از موانع یادگیری درس عربی به‌شمار می‌رود؛ بنابراین تولید منابع کمک‌آموزشی متنوع، انواع محیط یادگیری خارج از کلاس درس و اصلاح دیدگاه دیگران در مورد زبان عربی و اهمیت آن می‌تواند در رفع بدفهمی مؤثر باشد.

در این پژوهش، محدودیت‌هایی از جمله در دسترس نبودن دبیران عربی با سابقه و عدم همکاری برخی از آنان وجود داشت از این‌رو، جهت تکمیل یافته‌ها در پژوهش‌های آینده، پیشنهاد می‌شود تجربه دانش‌آموزان و والدین بررسی شود. همچنین مقایسه تطبیقی بدفهمی‌های زبان عربی در ایران و دیگر کشورهای عربی انجام شود.

یافته‌های مطالعه حاضر را می‌توان در آموزش عربی در دوره متوسطه دوم به کار برد. این پژوهش تأکید دارد که برای آموزش اثربخش درس عربی باید از روش‌های تدریس ویژه و دانش‌آموزمحور استفاده کرد تا از بروز بدفهمی‌های شناسایی شده پیشگیری شود. قبل از شروع آموزش، باید تصورات و نظرات دانش‌آموزان نسبت به درس عربی استخراج شود تا در صورت وجود تصورات غلط، اصلاح شود. همچنین لازم است هنگام برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، مفاهیم چالش‌برانگیز بررسی شوند. همچنین معلمان با بهره‌گیری از ارزشیابی‌های تشخیصی و تکوینی و آگاهی از دیدگاه دانش‌آموزان نسبت به مفاهیم چالش‌برانگیز، می‌توانند روش‌های تدریس مناسبی را برگزینند.

منابع

- فتحی واجارگاه، کورش. (۱۴۰۱). اصول و مفاهیم اساسی برنامه‌ریزی درسی. تهران، چاپ اول، علم استادان.
- بخشعلی‌زاده، شهرناز، بروجردیان، ناصر. (۱۳۹۶). «شناسایی بدفهمی‌های رایج دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی در حوزه محتوایی هندسه و اندازه‌گیری و مقایسه عملکرد آن‌ها با میانگین عملکرد در سطح بین‌المللی»، فصل‌نامه نوآوری‌های آموزشی، دوره شانزدهم، شماره چهارم، ۱۲۶-۱۰۱.
- ترکشوند، مهدی. (۱۴۰۰). «بررسی سیاست‌های آموزش زبان عربی در جمهوری اسلامی ایران». فصل‌نامه سیاست‌گذاری عمومی، دوره هفتم، شماره دوم، ۹۴-۷۹.
- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش. (۱۳۹۱). برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، مصوبه اسفند ۱۳۹۱. تهران: شورای عالی آموزش و پرورش با همکاری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.
- رضائی، مینا. (۱۴۰۱). «بررسی باورهای غلط و جایگزینی روش‌های مطلوب در آموزش عربی»، هفتمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در مدیریت، روانشناسی و آموزش و پرورش، تهران.
- محمدزاده سلطان احمدی، علی و سلیمان‌نژاد باری، علی. (۱۴۰۰). «عوامل مؤثر بر بدفهمی‌های آموزش زبان عربی در مدارس ایران»، دومین همایش ملی دانش موضوعی - تربیتی در آموزش زبان عربی، قم.
- یعقوبی محمد، عبدی، احمد (۱۴۰۱). «چالش‌های آموزش زبان عربی در مدارس ایران»، پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، دوره چهارم، شماره ششم، ۱۸۹-۱۹۹.

- Mukhlisa, N. (٢٠٢١). Miskonsepsi Pada Peserta Didik. **SPEED Journal: Journal of Special Education**, ٤(٢), ٦٦– ٧٦. <https://doi.org/10.31537/speed.v4i2.403>.
- Nisa, U. Muhiddin, N. H., & Ramlawati, R. (٢٠٢٢). Identifikasi Miskonsepsi Peserta Didik Kelas Vii Smpn ٢٤ Makassar Pada Materi Lapisan Bumi. **Journal IPA Terpadu**, ٦(١), ٣١. <https://doi.org/10.30580/ipaterpadu.Voi2,24187>.
- Pratchayapong. Y (٢٠١٤), A systematic classification of student Tisconceptions in biological evolution international. **Journal of Biology Education Vol. ٣**, Issue ٢.
- Small, M. (٢٠٠٩). Making math meaningful to Canadian students, K-٨. **Toronto, ON: Nelson Education**.
- Soygür, M. (٢٠٠٨). Misconceptions of students in algebra lessons: **an investigation of the issue in the middle schools of the TRNC**.
- Vosniadou, S. (٢٠١٩). The development of students' understanding of science. **Frontiers in Education**, ٤(٣٢), pp. ١-٦. <https://doi.org/10.3389/feduc.2019.00032>
- Yensy, N. A. (٢٠١٨). Diagnosis Kesalahan Mahasiswa dalam Menyelesaikan Soal Perhitungan Peluang pada Matakuliah Statistika matematika. **Journal Pendidikan Eksakta**, ٢(٤).